

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΚΟΡΗΣ

Ο κύκλος που θα ξανανοίξει

Ζήσης Σαρίκας, *Ανθρώπινες σκιές. Δύο αφηγήματα*, Θεσσαλονίκη, Πανοπτικόν, 2012, 160 σελ.

Η λογοτεχνική συνεισφορά του Ζήση Σαρίκα εμπλουτίζεται με ένα τρίτο βιβλίο αφηγηματικής πεζογραφίας. Μετά τα *Ψίχουλα* (1998) και το *Μακριά απ' τον κόσμο και άλλα κείμενα* (2008), συνθέματα που περιλαμβάνουν κείμενα μικρής φόρμας με πεζογραφική δομή και ποιητική φόρτιση, ο Σαρίκας συνενώνει εκδοτικά δύο αφηγήματα, των οποίων ο συνδετικός άξονας είναι ευδιάκριτος : κάτω από τον πολύσημο τίτλο *Ανθρώπινες σκιές* στεγάζονται «Το άκακο σκυλί» και «Τα έξι αδέρφια», κείμενα που θεμελιώνονται σε βιώματα και ανθρώπινες σχέσεις του παρελθόντος, αλλά με όρους διαχρονίας εγκιβωτίζουν ψήγματα της ανθρώπινης πορείας, ενταγμένα εκ πρώτης όψεως σε συγκεκριμένη κοινωνική χωροχρονική συνθήκη.

Τα δύο κείμενα θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν νουβέλες του τύπου «μυθιστόρημα σε σμίκρυνση», όχι όμως μόνο με βάση το εξωγενές κριτήριο της έκτασης (το πρώτο εκτείνεται σε ογδόντα σελίδες και το δεύτερο σε εξήντα πέντε). Ενώ η νουβέλα του τύπου «διήγημα σε μεγέθυνση» εστιάζεται σε ένα βασικό επεισόδιο και στα απαραίτητα για την ανάπτυξη του επεισοδίου πρόσωπα, η νουβέλα, στην οποία συμπυκνωμένα εγκιβωτίζεται η δυναμική ενός μυθιστορήματος, εδράζεται στη δραματική διαδοχή πολλών επεισοδίων και στη δραστική διαπλοκή αρκετών προσώπων, ώστε μέσα από τις δύο τελευταίες να αρτιωθεί η σύνθετη λογοτεχνική οντότητα. Ο θυμόσοφος ρεαλισμός της συγγραφικής φωνής είναι συναισθηματικά δυναμικός και συγκινησιακά ισχυρός : στο ξετύλιγμα της πλοκής διεισδύουν ως διακριτά στοιχεία η κριτική σκέψη, που δεν επιτρέπει στο αφηγηματικό υποκείμενο να εκπέσει στην ηθογραφίζουσα περιγραφή της παλαιότερης ζωής, η υφολογική υποβλητικότητα, που κατακτάται από τη γλωσσικά λεπτοδουλεμένη προσέγγιση των προσωπικών βιωμάτων και από την αδρή σκιαγράφηση των κοινωνικών παραμέτρων, αλλά και ένας φιλόανθρωπος σαρκασμός, που αφ' ενός πυροδοτείται από την απόδοση ελαττωμάτων και ανεπαρκειών των ηρώων και αφ' ετέρου κοσμεύεται από την υιοθέτηση μιας αντίληψης που προϋποθέτει ειλικρινή αγάπη αλλά και ψύχραιμη κριτική ματιά, πέραν της εξεζητημένης ωραιολογίας και της αντίληψης πως η συσσώρευση του χρόνου σβήνει τις αδυναμίες και ωθεί στην επιφάνεια μόνο τις καλές στιγμές της βιωμένης στο παρελθόν ζωής. Ο μικροπερίοδος και κοφτός λόγος, που κυριαρχεί στα δύο πρώτα αφηγηματικά βιβλία του Σαρίκα, εδώ έχει κατά τι πλατύνει. Η ανάσα του πεζού ποιήματος δεν κυριαρχεί, απλώς ενίοτε ανιχνεύεται, ιδίως στα σημεία που ο λόγος γίνεται αποφθεγματικός. Οι περίοδοι είναι μεγαλύτερες σε έκταση, ολοκληρώνοντας τις λιτές περιγραφές και το λογοτεχνικό σχολιασμό των τεκταινομένων, ο κειμενικός ιστός πλάθεται κυρίως ως αφηγηματικός και στηρίζει μια λεκτική δραστικότητα όχι τόσο ποιητικής υφής (όπως στα *Ψίχουλα* και στο *Μακριά απ' τον κόσμο*) όσο πεζογραφικής στόφας, υπό την έννοια ότι οι βασικές σκέψεις των λογοτεχνικών προσώπων και της συγγραφικής φωνής δεν υπονοούνται αλλά λειτουργικά παρατίθενται, ενώ ο έλλογος άξονας καλύπτεται από αφηγήσεις γεγονότων που έχουν εξελικτικά στάδια και όχι από βιωματικές εκλάμψεις, για των οποίων τη λογοτεχνική αρτίωση προκρίνονται μόνον τα απαραίτητα συγγραφικά σχόλια.

Σε μία εποχή, στην πεζογραφική παραγωγή της οποίας εντοπίζουμε να αυξάνονται με γεωμετρική πρόοδο οι μονοσήμαντοι ήρωες (οι καλοί περιγράφονται σαν άγγελοι και οι κακοί αποκλειστικώς σαν καθάρματα), ορισμένοι πεζογράφοι – μεταξύ των οποίων και ο Σαρίκας - επιμένουν (και σωστά) στην απόδοση σύνθετων λογοτεχνικών ηρώων, στους οποίους το αγαθό και το ανθρωπιστικό συνυπάρχουν αζεδιάλυτα με το ανήθικο και το απάνθρωπο, ακόμη και στην κτηνώδη εκδοχή του. Υπογραμμίζεται έτσι μέσα από τον αφηγηματικό λόγο η υψηλόβαθμη περιπλοκότητα

της ζωής και της ύπαρξης, περιπλοκότητα που ως βιωματικός πυρήνας παραμένει, παρότι μεταλλάσσεται σε επίπεδο επιφάνειας, αφού αφήνουν πάνω της ανεξίτηλο ίχνος τα κοινωνικά συμφραζόμενα και οι ιστορικές εξελίξεις. Οι κύκλοι και οι ιστορίες, που φαίνεται να κλείνουν, ξαναανοίγουν, για βιωθούν από νεότερους ανθρώπους, στη ζωή των οποίων οι συνθήκες είναι διαφορετικές, αλλά ο έρωτας, ο θάνατος, η φθορά του χρόνου, η μοναξιά, οι εκλάμπεις χαράς, η τραγικότητα, η δυστυχία αενάως επιβιώνουν, ανεξάλειπτοι σηματοροί της ανθρώπινης περιπέτειας και της καλλιτεχνικής έκφρασής της.

**Περιοδικό ENTEYKTHPIO, Απρίλιος 2013, τεύχ. 99, σελ.
146-147**